

«میزگرد صندوق‌های بان‌نشستگی» با حضور علی حیدری نایب‌رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین اجتماعی، عبدالرضا مصری نماینده مجلس شورای اسلامی و سلمان خدادادی رئیس کمیسیون اجتماعی مجلس در برنامه «تیترا مشب» به طور زنده روی آنتن شبکه خبر سیمای جمهوری اسلامی رفت. به گزارش روابط‌عمومی سازمان تامین اجتماعی، علی حیدری در این برنامه، اظهار کرد: «بحران در صندوق‌های بیمه‌ای، یک بحران جهانی است. در کشور ما نیز بحث چالش صندوق‌های بیمه‌ای به‌عنوان یکی از سه چالش اصلی در برنامه ششم توسعه کشور دیده شده و دولت مکلف شده بدهی‌های خود را به این صندوق‌ها بپردازد.» وی افزود: «از آنجا که صندوق‌های بیمه‌ای، بین‌نسلی هستند، مشکلات آن‌ها هم بین‌نسلی است و از همین رو، راه‌حل‌های یک‌شبه و خلق‌الساعه نمی‌تواند گره‌ای از کار این صندوق‌ها بگشاید.»

حیدری با تأکید بر لزوم تصمیم‌گیری بر اساس محاسبات بیمه‌ای، اظهارکرد: «اصلاح قوانین و ساختارها همان‌طور که به‌تازگی معاون اول رئیس‌جمهور اعلام کرد، نیازمند اجماع ملی و گفتمان چندجانبه است. باید رابطه‌ای بین نظام اداری و استخدامی با نظام بان‌نشستگی بر قرار کنیم.» وی با اشاره به اقدامات و مطالعات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی طی پنج سال گذشته درباره انجام اصلاحات در صندوق‌های بیمه‌ای گفت: «یکی از مواردی که در این مطالعات به آن اشاره شده، فقدان نظام چندلایه تامین اجتماعی است. نظامی که امور حمایتی، امدادی و بیمه‌ای را تکلیف کند. متأسفانه به دلیل نبود این نظام، در مواردی که لازم بوده است دولت یا مجلس از برخی اقشار حمایت کنند، این کار از طریق منابع بیمه‌ای انجام شده است.»

در این برنامه همچنین عبدالرضا مصری، نماینده مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه حدود ۱۷ صندوق بان‌نشستگی ثبت و شناخته شده در کشور فعال است، گفت: «به غیر از یکی، دو صندوق که متعلق به برخی بانک‌ها بوده و از منابع نامحدود بهره می‌برند، سایر صندوق‌ها دچار مشکل هستند.» عضو کمیسیون اجتماعی مجلس، از مصوبات ناقض محاسبات بیمه‌ای صندوق‌های بان‌نشستگی، همچنین شوک‌های اقتصادی- مالی وارده به کلیت اقتصاد که به صندوق‌ها نیز سرایت کرده و می‌کند به‌عنوان عوامل اصلی تضعیف این صندوق‌ها یاد کرد و گفت: «همین الان وسط یکی از شوک‌های اقتصادی هستیم و شاهدیم که منابع و مصارف صندوق‌های بیمه‌ای به دلیل نوسانات اقتصادی، بیش از پیش نامتعادل‌تر شده است.» مصری با اشاره به طلب ۱۸۰ هزار میلیارد تومانی سازمان تامین اجتماعی از دولت، تصریح کرد: «چهار سال پیش این رقم چه قدرت خریدی داشت؟ الان ارزش این عدد، به یک‌سوم کاهش یافته و به ۶۰ هزار میلیارد تومان افت کرده است.»

سلمان خدادادی، رئیس کمیسیون اجتماعی مجلس نیز در این برنامه علت اصلی بروز مشکل در صندوق‌های بان‌نشستگی را عدم سرمایه‌گذاری مناسب این نهادها هنگام جوانی دانست و گفت: «هیچ کدام از صندوق‌ها برای دوران پیری خود سرمایه‌گذاری مناسبی نکرده‌اند. افزون بر این، دخالت‌های دولت‌ها و مجالس مختلف نیز به این مسئله دامن زده است. از سوی دیگر، دیون دولتی این صندوق‌ها در قالب کارخانه‌های ورشکسته به آن‌ها واگذار شده است.» به گفته خدادادی، در سال ۹۶، مجلس تصویب کرده ۵۰ هزار میلیارد تومان بدهی سازمان تامین اجتماعی را در قالب بودجه ۹۷ پرداخت کند.

وضع صندوق‌های بان‌نشستگی نگران‌کننده است

محمدجواد جمالی نوبندگان، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با اشاره به مطالبات سازمان تامین اجتماعی از دولت، وضعیت صندوق‌های بان‌نشستگی را نگران‌کننده توصیف کرده است. نماینده مردم قسا در مجلس در گفت‌وگو با خبرنگاری «خانه ملت» با بیان اینکه تصویب قوانین غیرکارشناسی باعث شده ورودی‌های صندوق‌های بان‌نشستگی کاهش یابد، گفت: «این موضوع وضعیت نگران‌کننده‌ای برای حاکمیت و مردم ایجاد کرده است.» نوبندگان همچنین برخی انتظارات خارج از قاعده‌بیمه‌ای دولت‌ها از تامین اجتماعی را یکی از دلایل اصلی مشکلات تامین اجتماعی بیان کرد.

۰۴ | آکتیو

خبرها و نظره‌های تامین اجتماعی

چالش‌های حکمرانی در حوزه رفاه و بان‌نشستگی

بررسی دلایل اقتصادی و سیاسی اصلاحات در صندوق‌های بان‌نشستگی

اصلاحی به جدال با آن‌ها برخاست. اصلاحاتی که به چهار دسته سیستماتیک مانند تغییر شیوه بیمه، پارامتریک به معنای بازنگری در پارامترهای ورود و خروج و منابع و مصارف صندوق، ساختاری به منزله برطرف کردن ابهامات ساختار فنی و فنی و اجرایی به‌منظور اصلاح روند فعلی و به حد اکثر رساندن بهره‌وری صندوق‌ها تقسیم می‌شوند و صدها ابزار و سیاست را نیز توصیه می‌کند.

احتیاط در به‌کارگیری ابزارهای اصلاحی

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در حوزه صندوق‌های بان‌نشستگی، مستلزم توجه ابعاد درهم‌تنیده پدیده بان‌نشستگی است. عموماً تصور می‌شود اصلاحات در این حوزه به دلیل

دیگر، شناخت ما از صندوق‌های بان‌نشستگی، مرهون این برداشت است که نظام‌های پیچیده‌ای می‌بایست مرتباً در برابر تحولات از طریق اصلاحات عاجل پویا شوند و در این باره نیز نباید دست‌روی دست گذاشت. برای اثبات این مدعا نیز شواهد زیادی را می‌توان مثال آورد و ثابت کرد اعداد، ارقام و فرمول‌هایی که کارشناسان و تیم‌های تخصصی پژوهشی و تحقیقاتی سال‌هاست روی آن‌ها کار کرده‌اند، فوری بودن مسئله اصلاحات در صندوق‌ها و ضرورت اهتمام جدی را پیش از تبدیل شدنشان به مسئله اجتماعی و فراگیر گوشزد کرده‌اند. در حقیقت نگرانی اصلی، پایداری مالی، تامین و پرداخت حقوق و مستمری بان‌نشستگی و توازن دخل و خرج صندوق‌ها در سنوات آینده است که باید با سیاست‌های

ناکارآمدی راه‌حل‌ها یا کنش فعالانه؟

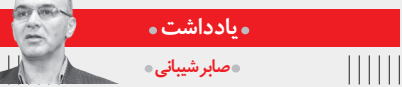
اگر بخواهیم به این پرسش جواب بدهیم که چرا در سالیان طولانی که صندوق‌های بان‌نشستگی در بحران به سر می‌برند و بهره‌وری آن‌ها پایین است، سیاست‌گذاران و مجریان به درکی از موضوع و عمل متناسب با واقعیت بحران نرسیده‌اند، طبیعتاً گناه را نباید یکسره به گردن کارگزاران صندوق‌ها انداخت یا به کار انبوهن راه‌حل‌های آن‌ها ایراد گرفت، بلکه دلیل به بن‌بست خوردن راه‌حل‌ها را باید در جای دیگری جست‌وجو کرد. تقریباً از دو دهه پیش، انبوهی از پژوهش‌ها درباره مسئله صندوق‌ها صورت گرفته که خروجی اکثر آن‌ها نیز این بوده که اصلاحات در صندوق‌های بان‌نشستگی اجتناب‌ناپذیر است. به عبارت

برای اصلاح صندوق‌ها باید هزینه داد

داشت ممکن است در آینده‌ای که معلوم نیست کی باشد، شاید ابعاد بحران به میزانی از پیچیدگی برسد که نه جامعه پذیرای آن باشد و نه دولت و حاکمیت در انجام اقدامات اصلاحی احتمال موفقیت داشته باشند. مسلماً به اندازه کافی درباره چالش‌ها و مشکلات صندوق‌های بان‌نشستگی بحث شده و همه ما می‌دانیم دولت هزاران میلیارد تومان در این عرصه هزینه می‌کند تا سیستم را سرپا نگه دارد، اما بحث اصلی این است که اگر مناسبات به‌درستی تعیین شده بود یا دولت و حاکمیت هوشمندانه عمل می‌کردند، امروز ابعاد بحران کمتر و اصلاحات ممکن‌تر بود. در حقیقت اگر اولویت اول اجرای اصلاحات در صندوق‌های بان‌نشستگی، برانگیختن اراده در سطح کلان حاکمیت و اجماع بر سر آن است، وزیر رفاه باید با رئیس‌جمهور اتمام‌حجت کند و درباره شرط و شروط پذیرش مسئولیت به توافق برسد که موضوع بحران نظام بان‌نشستگی در کشور در دستورکار سران سه‌قوه قرار گیرد و رئیس‌جمهور نیز با تمام توان و اختیارات خود از اصلاحات در سیستم حمایت کند و حاکمیت را با خود همراه کند. قدر مسلم این است که بزرگ‌ترین وظیفه وزیر رفاه در سه حوزه کار، تعاون و رفاه، پرداختن جدی به موضوع ملی و اساسی صندوق‌های بان‌نشستگی براساس گفتمان‌های رایج و طرح‌ها و راه‌حل‌های پیشنهادی کارشناسان است. طبیعی است پرداختن به مسائل بزرگ، راه‌حل‌های بزرگ می‌خواهد و باید برای آن‌ها هزینه داد. اگر به این موضوع پرداخته نشود، انگار هیچ کاری انجام نشده است. تأکید ما بر این است که حوزه پرچالش و حساس صندوق‌ها نباید روی زمین بماند و گر نه سایر مسائل و گرفتاری‌ها روزمره و روتین هستند و در بود و نبود وزیر نیز می‌توان برای آن‌ها تکالیفی تعیین کرد.

پژوهشگر حوزه بیمه‌های اجتماعی و عضو هیئت‌علمی دانشگاه

ندارد، بنابراین در حالت عادی نمی‌توان مسائل اجتماعی و بزرگی مانند چالش صندوق‌های بان‌نشستگی را روی میز گذاشت و مشارکت اجتماعی آن‌ها را جلب کرد. مگر اینکه کل حاکمیت به این جمع‌بندی برسد که دیگر چاره‌ای باقی نمانده و در نبود حداقل‌های لازم برای مشارکت اجتماعی، ریسک‌های سیاسی و اجتماعی را به جان بخرد و وارد عمل شود. در عین حال، در موقعیت کنونی بیم و امید، هرگونه تأخیر در پرداختن جدی به مسئله صندوق‌ها، نفع‌تها وضع را بهتر نمی‌کند، بلکه بدتر هم می‌کند. تجربه کشورهای که با مسئله پیچیده بان‌نشستگی روبه‌رو شده‌اند نیز نشان می‌دهد بالاترین مقام اجرایی کشور به طور مستقیم وارد منازعه می‌شود و رهبری اجرایی تیم‌های کارشناس و مسئول اعمال تغییرات در صندوق‌ها را عهده‌دار شود. قطعاً پرداختن به این مسئله یک سری تالطم‌های سیاسی و اجتماعی در کشور به همراه خواهد داشت و اگر دولت با محوریت وزیر رفاه، در بالاترین سطح حاکمیت وفاق سیاسی را ایجاد کند، آن موقع اصطکاک‌های تخریبگر نخواهیم شد. ما نیاز داریم در سطح سران سه‌قوه تصمیم‌گیری‌ها نهایی شود و بعد از آن، نظر رهبری هم اخذ شود. به‌عبارتی کل حاکمیت باید موضوع تغییر و اصلاح در صندوق‌های بان‌نشستگی را ضروری و آبی بداند. تجربه نشان داده حاکمیت در شرایط این‌چنینی ابزاری در اختیار دارد که بتواند ریسک‌ها را کنترل کند و اجازه ندهد ریسک‌های اجتماعی تبدیل به ریسک‌های امنیتی و سیاسی شوند. فعلاً و در وضع موجود دست‌زدن به اصلاحات، نیاز به چنین الزاماتی دارد. هم‌زمان اگر سیاست‌گذار بخواهد مشارکت اجتماعی را جلب کند و مردم را به پشتیبانی از طرح‌های اصلاحی بسیج کند، باید صداقت کامل داشته باشد، یعنی صادقانه به مردم بگوید

یادداشت

صابر شبانی

در موقعیت کنونی، موضوع چالش صندوق‌های بان‌نشستگی به قدری فراگیر و به مسئله مهم ملی تبدیل شده که دیگر در چارچوب سیاست‌گذاری در بخش تامین اجتماعی نمی‌توان برای آن‌ها کاری انجام داد، بنابراین چون مسئله صندوق‌های بان‌نشستگی از حد معمول بسیار فراتر رفته، مستقیماً باید کل حاکمیت وارد عمل شود. به عبارتی، حتی اگر شخص وزیر رفاه نیز اراده کند تا از اختیارات معمول و ظرفیت‌های وزارتخانه تحت امر خود استفاده کند، به‌تنهایی نمی‌تواند کاری از پیش ببرد. وزیر قبلی رفاه در شرایطی زمام امور را در دست گرفت که فرصت‌ها تقریباً آماده بود. مثلاً ارتباط دولت و ملت در سطحی بود که دولت می‌توانست مسائل مهم کشور از جمله چالش‌های صندوق‌های بان‌نشستگی را وسط بگذارد. مردم به اندازه کافی به دولت اعتماد داشتند، سرمایه اجتماعی بسیار بالا بود، بنابراین می‌شد مسائل را در سطح کلان و ملی طرح کرد. متأسفانه در آن زمان به دلایلی از جمله تمرکز کشور به مقوله برجام و دیگر اولویت‌های سیاسی درباره وضع صندوق‌ها از جانب حاکمیت توجه بایسته صورت نگرفت و اولویت‌ها به‌درستی تعیین نشد و به‌رغم هشدارهایی که کارشناسان درباره تبعات از دست‌دادن فرصت‌های استثنایی دادند اعتنایی در خور اتفاق نیفتاد. ما حدود ۲۰ سال در زمینه اصلاحات در صندوق‌های بان‌نشستگی کوتاهی کردیم و دولت اول آقای روحانی فرصتی مناسب بود که این کوتاهی‌ها را جبران کرد. در مقطع فعلی نیز واقعیت‌های اجتماعی چندان مطابق انتظارها پیش نمی‌رود. بنا به اظهارنظرهای صاحب‌نظران و آرای کارشناسان، اعتماد عمومی در سطح مطلوبی قرار